

Državno natjecanje iz povijesti

26. – 28. travnja 2023.

1. kategorija: VII. (sedmi) razred

Zaporka:

(peteroznamenasti broj i riječ)

Broj bodova:

	67	%
--	-----------	---

Upute natjecateljima:

- 1. Ispit se sastoji od 25 pitanja i rješavaš ga 90 minuta.**
- Prije rješavanja ispita trebaš pozorno i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
- Nakon što ispuniš listić sa zaporkom, spremi ga u omotnicu.
- Zaporku s listića prepisi na prvu stranicu ispita.
- Pozorno pročitaj ispitne zadatke i upute u zadatku.
- Rješenja upisuj na predviđena mjesta u ispitu. Ispit piši plavom ili crnom kemijskom olovkom.
- Ispit piši isključivo pisanim, ne tiskanim slovima. Piši čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
- Osobna imena i prezimena te geografska imena piši izvorno prema udžbenicima koje je odobrio MZO u školskoj godini 2022./2023.
- 9. Koristi se papirom za koncept tijekom rješavanja ispita jer jednom napisan odgovor u ispitu više nije dopušteno prepravljati. Odgovori se u konceptu ne vrednuju.**
- Nakon završetka pisanja ispit predaj članu Državnoga povjerenstva.
- Nakon objave privremene ljestvice poretka imaš pravo uvida u ispit i pravo na pisanu žalbu.

Želimo ti uspjeh na natjecanju!

Državno povjerenstvo:

1. _____ (predsjednik Državnoga povjerenstva)
2. _____ (član Državnoga povjerenstva)
3. _____ (član Državnoga povjerenstva)

1. Ljudski naponi u prošlosti bili su usmjereni na otkrivanje lijekova za pojedine bolesti. Za većinu bolesti ljudi nisu znali što ih uzrokuje ni kako se prenose. Napretkom medicine u 19. stoljeću smanjila se smrtnost i produžio životni vijek ljudi. Jedan od osnivača medicinske mikrobiologije Robert Koch revolucionarnim je otkrićima u samo dvije godine, 1882. i 1883., otkrio uzročnike dviju bolesti.

Fotografija 1.: Spomenik Robertu Kochu

Odgovori na sljedeća dva pitanja.

1.1. Uzročnike kojih je bolesti otkrio Robert Koch 1882. i 1883. godine?

	2
--	---

1882. godine _____

1883. godine _____

1.2. Gdje je u Hrvatskoj podignut spomenik Robertu Kochu koji vidiš na fotografiji 1.?

	1
--	---

2. Jedan je od primjera povijesnoga otkrića evolucija engleskoga prirodoslovca Charlesa Darwina, koje je iz temelja promijenio ljudsko poimanje prirode. Napisao je djela *Podrijetlo vrsta* i *Podrijetlo čovjeka*. Njegova su djela izazvala revoluciju u biologiji, ali i u religijskim krugovima.

Zaokruži slovo ispred triju točnih tvrdnja koje se odnose na Charlesa Darwina.

A) Crkveni su krugovi smatrali da je Darwinova teorija u suprotnosti s biblijskim prikazom života i čovjeka.

	3
--	---

B) Teorija evolucije objasnila je opstanak svih jedinka koje su se oduprle promjenama zbog novih uvjeta okoline.

C) Darwin je isticao da su se živa bića tijekom dugotrajne povijesti postupno mijenjala i razvijala od jednostavnijih organizama prema složenijima.

D) Za Crkvu je bio neprihvatljiv dio teorije evolucije u kojemu se kao neposredan predak današnjega čovjeka spominje čovjekoliki majmun.

E) Darwinova teorija o prirodnoj selekciji potvrđuje utjecaj Boga na stvaranje životinja i čovjeka.

3. Austro-Ugarska Monarhija u dijelu je oružanih snaga imala carsku i kraljevsku ratnu mornaricu smještenu u nekoliko ratnih luka. U jednu od najljepših, najvećih, najsigurnijih i najdubljih luka koje postoje smjestila se najveća flota i glavna austrijska baza.

Fotografija 2.: Ratna luka

Pažljivo pogledaj priloženu fotografiju.

Napiši ime najveće ratne luke Austro-Ugarske Monarhije prikazane na fotografiji 2.

	1
--	---

4. Josip Šokčević bio je idealna osoba za mjesto bana nakon sloma politike neoapsolutizma jer je uživao povjerenje bečkoga dvora zbog iznimnih vojničkih zasluga, a istodobno vjerovao mu je i narod koji je u njemu gledao idealnoga Jelačićeva nasljednika.

Slika 1.: Josip Šokčević

Zaokruži tri tvrdnje koje se odnose na banovanje Josipa Šokčevića.

	3
--	---

- A) Josip Šokčević naslijedio je bana Levina Raucha.
- B) Josip Šokčević bio je jedan od utemeljitelja Unionističke stranke.
- C) Ban Josip Šokčević hrvatski je jezik ponovno proglasio službenim.
- D) U vrijeme banovanja Josipa Šokčevića iz Hrvatske odlaze Bachovi husari.
- E) Hrvatski političari traže da se u Beču otvori Hrvatsko-slavonska dvorska kancelarija.

5. Dvojezični grbovi izazvali su žestoku reakciju. Izbile su demonstracije u kojima su grbovi skidani i razbijani. Nemiri su se širili i selom te je mađarska vlada proglasila izvanredno stanje.

Pažljivo pročitaj priloženi povijesni izvor.

U novinama *Sriemski Hrvat* 26. rujna objavljeno je:

U Farkaševcu, podžupanije križevačke, dogodio se krvav sukob dne 20. m. Tamo se podiglo šesto seljaka oboružanih sjekirami, toljagami i puškami. Narod vikao: Mi nećemo magjarskoga grba, mi nećemo da budemo pod Magjarskom! Izaslanik podžupanije morao je pred razjarenom svjetinom sa oružnici i domobranci uzmaknuti, te povratiti se u Križevce, da zamoli jaču vojničku pripomoć. U 1 sat noću stiže iz Križevaca pojačanje od 13 domobranaca sa jednim poručnikom. Tu je došlo do pravog sukoba, to je seljaka ostalo na mjestu mrtvih deset i mnogo ranjenih. Od domobranaca dvojica su teško ranjena. Narod se svud grozi i viče da su „magjaroni, glasujuć za vladina kantidata, Krajinu predali Magjaram”.

Odgovori na sljedeća tri pitanja, od toga na prva dva rečenicom ili dijelovima rečenice iz povijesnoga izvora.

5.1. Što je odbijao pobunjeni narod u Farkaševcu?

	1
--	---

5.2. Koje su bile posljedice pobune za seljake?

	1
--	---

5.3. Odgovori s pomoću stečenih znanja. Koje se godine dogodio opisani događaj?

	1
--	---

6. Druga polovica 19. stoljeća obilježena je političkim sukobima unutar Austro-Ugarske Monarhije. Sve do raspada iste, hrvatski su političari nastojali izboriti ujedinjenje hrvatskih zemalja, ali bez uspjeha.

Zaokruži slovo ispred predloženoga događaja koji odgovara označenom mjestu (?) na lenti vremena.

A) Podjela Stranke prava na frankovce i domovinaše.

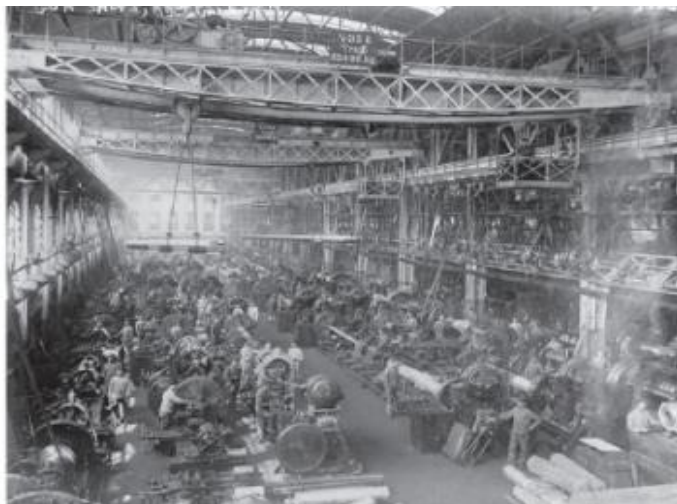
B) Ukidanje Đurđevačke i Križevačke pukovnije.

C) Ladislav Pejačević imenovan hrvatskim banom.

D) Na zgrade javne uprave postavljeni su dvojezični grbovi.

	1
--	---

7. Alfred Krupp bio je najveći njemački industrijalac koji se bavio teškom metalurgijom. Svoj rast prvotno je temeljio na širenju mreže željezničkih pruga u Njemačkoj, a sredinom 19. stoljeća započeo je s proizvodnjom oružja. Dotadašnji topovi izrađivali su se od bronce i bili su punjeni sprijeda.

Fotografija 3.: Tvornica obitelji Krupp

Odgovori na sljedeća četiri pitanja.

7.1. Od koje je vrste metala Krupp počeo izrađivati topove?

	1
--	---

7.2. Koja je bila najveća novost u proizvodnji topova koju je uveo „kralj topova” Krupp?

	1
--	---

7.3. Napiši ime grada u kojemu je tvornica obitelji Krupp imala svoje pogone.

	1
--	---

7.4. Do čega je dovelo međusobno natjecanje vojno-političkih saveza u vojnoj snazi?

	1
--	---

8. Godine 1859. Habsburška Monarhija bila je u ozbiljnim poteškoćama. Kako bi smanjio pritisak, car je otpustio ministra Bacha i obećao poboljšanja u upravi i zakonodavstvu. Napokon je car 1860. godine proglasio novi ustav tzv. Listopadsku diplomu. Na praznu crtu pored navedene tvrdnje vezane uz neoapsolutizam napiši UZROK ili POSLJEDICA.

	4
--	---

A) poraz u ratu protiv Francuske i Kraljevine Pijemonta i Sardinije: _____

B) hrvatski je ban vratio hrvatski jezik u škole i upravu: _____

C) uveden je Opći građanski zakonik temeljen na liberalnim načelima _____

D) veliki državni dugovi Habsburške Monarhije: _____

9. Dogovor potpisan 1867. godine poznat je kao Austro-ugarska nagodba. Od tada je službeno ime države Austro-Ugarska Monarhija. Njome je uveden dualistički sustav u kojemu svaki od dijelova ima svoje vlastite vlade i parlamente, a postojala je i zajednička vlada.

Pozorno prouči zemljovid 1.

Zemljovid 1.

Odgovori na sljedeća dva pitanja s pomoću zemljovida 1.

9. 1. Koji je najistočniji grad hrvatskih zemalja graničio s Osmanskim Carstvom?

	1
--	---

9. 2. Napiši na prazne crte neslužbene nazive navedenih dijelova Austro-Ugarske Monarhije.

UGARSKI DIO MONARHIJE

AUSTRIJSKI DIO MONARHIJE

	2
--	---

10. Pristaše Samostalne narodne stranke bili su uvjereni da će hrvatska politika samo ulaskom Hrvatske u Carevinsko vijeće moći utjecati na vanjsku politiku cjelokupne Monarhije, a dok bude ovisna o Ugarskoj to neće moći postići. Hrvatska će svoju autonomiju sigurnije sačuvati u nagodbi s Austrijom nego s Ugarskom.

10.1. U kojoj je programskoj brošuri objavljenoj krajem 1863. godine Samostalna narodna stranka izložila svoje političke misli?

	1
--	---

10.2. Koji je hrvatski političar vjerojatno napisao spomenutu brošuru?

	1
--	---

11. Dana, 10. prosinca 1815. godine rođena je britanska matematičarka koja je analizirala princip rada složenoga stroja za računanje. Smatra se da je ona prva računalna programerka. U njezinu se čast, 16. listopada, obilježava dan kojemu je cilj promicanje statusa žena u znanosti, tehnologiji, inženjerstvu i matematici.

Slika 2.

Odgovori na sljedeća dva pitanja.

11.1. Napiši ime i prezime prve računalne progamerke prikazane na slici 2.

	1
--	---

11.2. Koje je godine utemeljen Dan prve računalne programerke prikazane na slici 2.?

	1
--	---

12. Sredinom 19. stoljeća izumljeni su motori na unutarnje izgaranje u kojima sagorijevanje goriva započinje pokretanjem mehaničkih dijelova. Prvi su automobili kao pogonsko gorivo koristili paru i vodik.

Fotografija 4.: Prvi automobil

12.1. Napiši ime i prezime konstruktora prvoga motora s unutarnjim sagorijevanjem.

	1
--	---

12.2. Napiši ime i prezime osobe koja je konstruirala prvi automobil prikazan na fotografiji 4.?

	1
--	---

12.3. Na lijevu praznu crtu upiši ime muzeja u kojemu se nalazi rekonstrukcija automobila prikazanoga na fotografiji 4., a na desnu crtu upiši ime grada u kojemu se nalazi muzej.

	2
--	---

IME MUZEJA

IME GRADA

13. Na početku 20. stoljeća mijenja se smjer hrvatske politike kao posljedica sve dubljih nesporeda između austrijskoga i ugarskoga dijela Monarhije. Hrvatski su se političari nastojali prilagoditi novonastalim političkim okolnostima.

Pozorno pogledaj priložene fotografije.

Fotografija 5.

Fotografija 6.

Odgovori na sljedeća tri pitanja.

13.1. Kako glasi ime i prezime hrvatskoga političara prikazanoga na fotografiji 5. koji je bio pristaša novoga smjera u hrvatskoj politici?

	1
--	---

13.2. Kako se zove stranka čiji je pristaša bio hrvatski političar prikazan na fotografiji 6.?

	1
--	---

13.3. Kako glasi naziv časopisa iz 1891. godine koji je u Dalmaciji pokrenuo političar prikazan na fotografiji 6.?

	1
--	---

14. Primjena pogonske sile nafte izazvala je nove promjene u načinu proizvodnje. Naftne su bušotine od 1860. godine nadalje na raznim dijelovima svijeta počele crpiti važnu crnu tekućinu za pogon motora.

Fotografija 7.: Naftna bušotina

Odgovori na sljedeća dva pitanja.

14.1. Koje fosilno gorivo dolazi na površinu uz naftu, a koristi se u kućanstvu i gospodarstvu?

	1
--	---

14. 2. U kojemu je hrvatskom gradu izgrađena jedna od prvih rafinerija nafte u Europi?

	1
--	---

15. Na početku 20. stoljeća hrvatski političari nastojali su se prilagoditi novonastalim političkim okolnostima. Prevladalo je mišljenje da je za hrvatske zemlje Austrija opasnija od Ugarske. Zbog toga je trebalo podržati Mađare u borbi protiv Beča.

Pažljivo pročitaj priloženi povijesni izvor.

Hrvatski zastupnici drže da su današnje javne prilike u Ugarskoj nastale usred borbe, koja ide za tim da Kraljevina Ugarska dodje postepeno do potpune samostalnosti. Hrvatski zastupnici smatraju tu težnju opravdanom već stoga što svaki narod ima pravo, da slobodno i neovisno odlučuje o svom biću i o svojoj sudbini. Hrvatski zastupnici uvjereni su, da su oba naroda, hrvatski i ugarski, ne samo na svoje historičke odnošaje, već još više s obzirom na činjenicu neposrednog susjedstva i na realne potrebe svog života i medjusobne samoobrane upućeni jedan na drugi, te da se stoga imaju izbjegavati svaki povod i uzrok medjusobnome trvenju.

Odgovori na sljedeća dva pitanja.

15.1. Odgovori rečenicom ili dijelovima rečenice iz povijesnoga izvora koja mađarska nastojanja podržavaju hrvatski zastupnici.

	1
--	---

15.2. Napiši naziv dokumenta iz kojega je citiran povijesni izvor.

	1
--	---

16. O lučkome gradu Rijeci tijekom hrvatsko-mađarskih pregovora nije postignut nikakav sporazum. Iako su hrvatsku delegaciju činili sami unionisti, koji su u Pešti pregovarali s predstavnicima Ugarskoga sabora, nisu htjeli Rijeku prepustiti Mađarima.

Fotografija 8.

Zaokruži slovo ispred triju točnih tvrdnja koje se odnose na fotografiju 8.

	3
--	---

- A) Navedeni povijesni izvor sastavni je dio Austro-ugarske nagodbe.
- B) Hrvatska delegacija nije željela Rijeku prepustiti Ugarskoj.
- C) Određeno je da luka i grad Rijeka sa svojim kotarom čini *posebno s ugarskom krunom spojeno tijelo*.
- D) Izvor na fotografiji 8. danas se čuva u Hrvatskome državnom arhivu u Rijeci.
- E) Za Ugarsku je Rijeka bila važna uvozno-izvozna luka, pa ju je željela imati pod svojom izravnom upravom.

17. Osim ljudi iznimno veliku važnost za vojsku ima tehnika i oružje kojim raspolaže. Cilj je svake vojske imati oružje koje će biti učinkovito u obrani i napadu te dobro razvijena zaštitna sredstva kako bi zaštitili svoje vojnike od stradanja i dobru podršku u medicini, komunikaciji, prehrani i prometnoj povezanosti.

Pozorno pogledaj priloženu grafiku.

Grafika iz 1867. godine

Odgovori na sljedeća tri pitanja.

17.1. Kojim se ratnim strojem koriste vojnici na grafici iz 1867. godine?

	1
--	---

17.2. Koji je narod uvrstio u svoje ratovanje na grafici iz 1867. godine prikazani ratni stroj?

	1
--	---

18. Usporedi i spoji parove.

Na praznu crtu s lijeve strane upiši odgovarajuće slovo odgovarajuće banske odluke. Imena su dvaju banova s lijeve strane višak.

	3
--	---

_____ Károly (Dragutin) Khuen-Héderváry

_____ Josip Šokčević

_____ Levin Rauch

_____ Ladislav Pejačević

_____ Ivan Mažuranić

A) borbu protiv Nagodbe proglasio je kaznenim djelom

B) dovršio priključenje Vojne krajine Banskog Hrvatskoj

C) uveo besplatne obroke u mađarske škole

19. Károly (Dragutin) Khuen-Héderváry (1849. – 1918.) bio je mađarski političar koji je dvadeset godina proveo na položaju hrvatskoga bana. Vrijeme njegova banovanja obilježeno je čestim nemirima i demonstracijama.

Zaokruži slovo pored točnoga kronološkog slijeda događaja.

	1
--	---

A) „saborski vritnjak” → spaljivanje mađarske zastave ispred Hrvatskoga narodnog kazališta → objavljena pjesma *Akrostihon* u čast zastupnika Josipa Gržanića i Davida Starčevića → postavljanje dvojezičnih natpisa

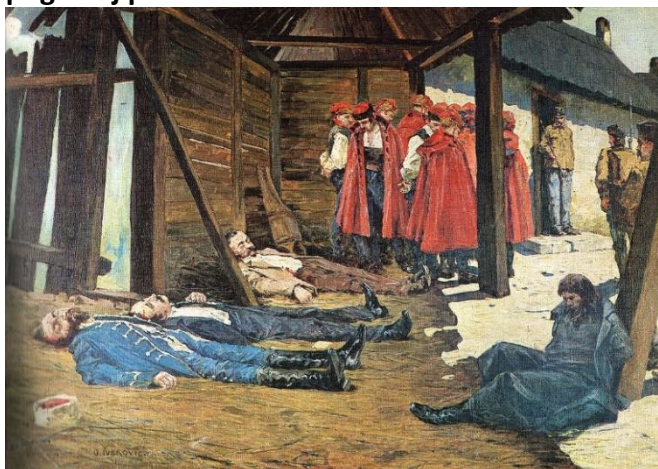
B) spaljivanje mađarske zastave ispred Hrvatskoga narodnog kazališta → objavljena pjesma *Akrostihon* u čast zastupnika Josipa Gržanića i Davida Starčevića → postavljanje dvojezičnih natpisa → „saborski vritnjak”

C) objavljena pjesma *Akrostihon* u čast zastupnika Josipa Gržanića i Davida Starčevića → postavljanje dvojezičnih natpisa → „saborski vritnjak” → spaljivanje mađarske zastave ispred Hrvatskoga narodnog kazališta

D) postavljanje dvojezičnih natpisa → „saborski vritnjak” → objavljena pjesma *Akrostihon* u čast zastupnika Josipa Gržanića i Davida Starčevića → spaljivanje mađarske zastave ispred HNK

20. Dio hrvatskih političara smatrao je da bi oštrije metode političkoga djelovanja mogle bitno poboljšati položaj hrvatskih zemalja unutar Austro-Ugarske Monarhije. Najistaknutiji među njima bio je Eugen Kvaternik.

Pažljivo pročitaj tekst i pogledaj priloženu sliku 3.

Slika 3.: *Ustanak u Rakovici*

	3
--	---

Zaokruži slovo ispred triju točnih tvrdnji koje se odnose na ustanak u Rakovici.

A) Eugen Kvaternik ujedinio je težnju za slobodom i suverenitetom hrvatskoga naroda i potvrdio nespojivost interesa Hrvatske i Monarhije.

B) Autor je slike 3. *Ustanak u Rakovici* Vlaho Bukovac.

C) Eugen Kvaternik 8. listopada 1871. godine proglasio je Hrvatsku nezavisnom državom.

D) Ante Starčević dao je široku podršku Eugenu Kvaterniku za ustanak u Rakovici.

E) S Eugenom Kvaternikom poginuli su njegovi suradnici Ante Rakijaš i Vjekoslav Bach.

Državno natjecanje iz povijesti
školska godina 2022./2023.
1. kategorija: VII. (sedmi) razred
26. – 28. travnja 2023.

21. Hrvatsko je seljaštvo do početka 20. stoljeća vrlo malo sudjelovalo u političkome životu. Antun Radić još potkraj 19. stoljeća pokrenuo je novine za seljaštvo *Dom*.

Slika 4.: Naslovnica časopisa *Dom*

Odgovori na sljedeća tri pitanja s pomoću povijesnoga izvora.

21.1. Koliko je puta mjesečno izlazio list *Dom*?

	1
--	---

21.2. Koliko je iznosila cijena lista *Dom* (bez priloga) na godinu dana?

	1
--	---

21.3. Kako se zvao prilog koji je izlazio uz list *Dom*?

	1
--	---

22. Godine 1863. Narodnu stranku napustila je skupina političara nezadovoljnih njezinom tadašnjom politikom. Tu su skupinu predvodili Ivan Mažuranić i ban Ivan Šokčević, koji su osnovali Samostalnu narodnu stranku. Ona je zagovarala politiku izravnoga dogovora s Bečom o položaju hrvatskih zemalja unutar Habsburške Monarhije.

Poveži srednji i desni stupac s lijevim upisivanjem pripadajućega broja i slova na crte ispred pojmova u lijevome stupcu. Dva pojma iz srednjega stupca ne mogu se povezati.

_____ Narodna stranka

1 – Ambroz Vranyczány

	2
--	---

_____ Samostalna narodna stranka

2 – Josip Frank

A – centralisti

3 – Franjo Bučar

B – liberalna stranka

4 – Franjo Rački

23. Oporbeno djelovanje u vrijeme hrvatskoga bana Károlyja (Dragutina) Khuena-Héderváryja znatno su ograničavali unutarnji sukobi u političkim strankama koje su izdavale svoja oporbena glasila.

Fotografija 9.: Naslovnica satiričkog časopisa
Vragoljan, 20. srpnja 1884. godine

Odgovori na sljedeće pitanje.

23.1. Posljedica čega je bila prazna naslovnica oporbenoga satiričkog časopisa *Vragoljan*?

	1
--	---

23.2. **Zaokruži slovo ispred tri točne tvrdnje.**

Koja su tri oporbena lista djelovala u doba hrvatskog bana Károlyija (Dragutina) Khuena-Héderváryja?

	3
--	---

A) *Bič* B) *Večernji list* C) *Hrvatska domovina* D) *Obzor* E) *Kragljski Dalmatin*

23.3. **Zaokruži slovo ispred točne tvrdnje.**

Kako se zvao prvi političko-satirični list u Hrvatskoj koji je 1867. godine pokrenuo Ante Starčević?

	1
--	---

A) *Zekan*

B) *Zvekan*

24. Odlazak Károlyija (Dragutina) Khuena-Héderváryija pokrenuo je znatne promjene u hrvatskoj politici. S obzirom na dotadašnje međusobne odnose, suradnja hrvatskih i mađarskih političara bila je novi smjer politike pod nazivom politika „novoga kursa”.

Zaokruži slovo ispred tri točne tvrdnje koje se odnose na politiku „novoga kursa”.

A) Hrvatska pučka seljačka stranka i Čista stranka prava nisu podržale politiku „novoga kursa”.

B) Hrvatska stranka prava nije ušla u koaliciju jer je Eugen Kvaternik smatrao suradnju s Mađarima nemogućom.

C) Potporu politici „novoga kursa” dali su i srpski političari u Dalmaciji i Hrvatskoj.

	3
--	---

D) Pokretači politike „novoga kursa” bili su članovi Hrvatske pučke seljačke stranke.

E) Mađarska je oporba trebala omogućiti uvođenje građanskih i političkih sloboda u Banskoj Hrvatskoj.

25. Pažljivo pročitaj tekst.

Po završetku Mažuranićeva govora novi ban Koloman Bedeković (ban od 1871. do 1872. godine) pročitao je u Saboru pismo kralja Franje Josipa I. o raspuštanju Sabora. Kao razlog kralj je naveo dokument u kojem piše: *da se nagodba ne može smatrati pravovaljanom jer je sklopljena bez sudjelovanja većeg dijela našega naroda, odnosno bez sudjelovanja zastupnika iz Hrvatsko-slavonske vojničke granice, koja je do sada uvijek sudjelovala u svim prijašnjim državnopravnim raspravama.*

Zaokruži slovo ispred točne tvrdnje koja se odnosi na navedeni citat.

25.1. Ime je dokumenta iz 1871. godine u kojemu se nalazi navedeni citat:

- A) Svibanjski manifest B) Listopadski manifest C) Rujanski manifest

	1
--	---
- D) Prosinački manifest.

25.2. Zastupnici koje stranke su većinom potpisali citirani dokument?

- A) Stranke prava B) Unionističke stranke C) Narodne stranke

	1
--	---
- D) Čiste stranke prava.